

BASLAWÍSH KLASLARDA TÁBIYIY PÁNLERDI OQÍTÍWDA MEDIATÁLIMNEN PAYDALANÍW

Mirzabekova Gumshagul Xojabekovna
*Ájiniyaz atundağı Nókis mámleketlik
pedagogikalıq instituti Baslawısh tálim
kafedrası úlken oqıtıwshısı*

Annotatsiya: Bugungi kunda dunyoda tabiatshunoslik darsini multimedia vositalari asosida o'qitishda, xalqaro kuzatish dasturlari darsda o'quvchilarni tabiy-ilmiy bilimini oshirishda keng hajmli islohatlarni amalga oshiriga bo'lgan zarurlik yana da kushaymoqda. Shu maqsadda og'zaki ma'lumotlarga nisbatan vizual ma'lumotlar ko'proq e'tiborimizni jalb qiladi. Shunday qilib, ilmiy-nazariy bilimlarimiz vizul axborot bilan chuqurlashtirish juda qulay va o'quvchi ta'limini orttirishda muhim vosita hisoblanadi.

Kalit so'zlar: vizual avborot, tabiiy fan, tabiat, media o'qitish, o'qitish texnologiyalari.

Аннотация: В современном мире растет необходимость реализации масштабных реформ в преподавании уроков естествознания на основе мультимедийных средств, международных наблюдательных программ для совершенствования естественнонаучных знаний учащихся на уроках. По этой причине визуальная информация привлекает наше внимание больше, чем вербальная. Таким образом, углубление наших научно-теоретических знаний визуальной информацией является очень удобным и важным инструментом обучения студентов.

Ключевые слова: визуальная информация, естествознание, природа, медиаобучение, технологии обучения.

Annotation: In today's world, there is a growing need to implement large-scale reforms in the teaching of natural science lessons based on multimedia tools, international observation programs to improve students' natural-scientific knowledge in the classroom. For this purpose, visual information attracts our attention more than verbal information. Thus, deepening our scientific-theoretical knowledge with visual information is very convenient and an important tool for student education.

Key words: visual information, natural science, nature, media teaching, teaching technologies.

Bárshemiz 3-renesanss oyanıw dáwiri bolǵan zamanagóy intellektual ásirde jasaǵanlıqtan da xabar texnologiyaların zamanagóy bilimlendiriw sistemasına da engiziw aktual máselelerdiń biri. Ásirese, baslawısh klaslarda oqıwshılarga sabaqtı ele de túsinikli etip jetkerip beriw maqsetinde interaktiv metodlardan paydalanıp ótiw dáwir talabı bolıp tabıladı. Sonlıqtan da hár bir pedagogtan zamanagóy multimediya ásbap úskenelerinen xabardar bolıw talap etilmekte. Xosh multimediya ne ushın zárúr? Vizual informaciya degenimiz ne? kibi sorawlar tuwıları anıq. Biz kóriw arqalı qabıl etetuǵın maǵlıwmatlar vizual informaciya esaplanadı. Informaciya bolsa insan seziw organları arqalı qabıl etetuǵın barlıq maǵlıwmatlarga aytiladı. Tiykarınan latinshadan alınganda (informatio – túsendiriw, geypara zattı bayanlaw yamasa hádiyse haqqındaǵı maǵlıwmat

mánisin ańlatadı.) Informaciya hár túrli kóriniste bolıp, olar: tekstli, grafikalıq, dawıslı, video kóriniste, belgi, kartinalı, cifrli kórinislerde bolıwı múmkin. Bulardıń ishinde insanlar kartinalı, grafikalı kórinislerdi kúndelikli tele ekranlar, internet tarmaǵındaǵı hár túrli sociyallıq tarmaqlar arqalı tez qabıllap atır. Olardaǵı barlıq informaciyalardı da reallıqqa iye dep ayta almaymız. Ásirese, olardı ilimiy tiykar joqlıǵın parıqlaymız. Demek shamalaw, boljaw, yamasa ilimiy-texnikalıq tiykarı joq dárekler, informaciya óspirimlerde dúnyanın buzılǵan tábiy-ilimiy kórinisin payda etiwde jáne de tárbiyalıq fundament hám milliy ózlikti ańlawdıń buzılıwında sáwleleniwın kórsetip kelmekte. Ilimpaz T.S.Nazarova hám E.S.Polattıń «Oqıw quralları: paydalanıw hám jaratıw texnologiyaları» miynetinde mektep sabaqlıqlarına integratsiyalasqan medıtálim oqıw-tárbiyalıq processke kiritilgen jalǵız sistemanı sáwlelendiriwı kerek»[2; 111] dep atap ótken bolsa, al, V.S.Lednev pikirine kóre integratsiyalasqan mediyatálim sistemasını jasırın qurılmalar dep ataw múmkin, yaǵınıy oqıw processiniń jáne de quramalı dúzilisine organikalıq túrde kirip barıwı sebepli tek ǵana sistema baqlawshısına kórinedi, lekin onnan bólek bola almaydı. Bunday qurılma sistemaniń proyeksiyası yaqı onıń bólimi delinedi. Bul oqıw prossesin obyektiv túrde tek ǵana belgili bir kóriniste sáwlelenedi [1;101].

Jáne de, V.S.Lednev bir-biri menen óz-ara baylanıslı bolǵan eki, yaǵınıy sırtqı hám ishki qurılmanıń bir sistemada bolıwın atap ótedi. Bunday qurılmalar integratsiyalasqan mediyatálimde de tabıw múmkin. V.S.Lednev tekst, kartinalar, grafikler, formulalar menen islew, kerekli maǵlıwmatlardı tabıw hám onnan paydalanıw kibi ulıwma orta bilimlendiriw kónikplerin tuwrı sızıq kibi bóliw kerek [1; 112], – dep esaplaydı. Mısal ushın oqıwshı túrli formadaǵı tábiyat haqqındaǵı maǵlıwmatlardı túsiniw hám keyinshelik olardan paydalanıw kónlikpelerin dawamlı túrde úyrenip baradı, sabaqta ol muǵallimniń lekciyasın tıńlaydı, onıń mazmunın túsiniwge hám kórsetilgen wazıypalardı orınlawǵa háreket etedi. Sabaqlıqtı oqıwda yaqı problemanı sheshiwde oqıwshı qoyılǵan sorawlarǵa juwap tabadı, qosımsha maǵlıwmat alıw ushın kerekli maǵlıwmatlarǵa múráját etedi. Sabaqta kórsetilgen eksprement, diafilm yaqı vidofilmde ol úyrenilip atırǵan tema menen baylanıslı maǵlıwmatlardı ańsat izlep tabadı.

Solay etip, oqıwshılarda maǵlıwmat penen islew kónlikpelerin qalıplestiriw tábiy pánlerdi oqıtıwdıń pútkil oqıw prossesine tuwrı keledi. Tábiy pánlerdi úyreniw mektep oqıwshılarında maǵlıwmatlar menen islew kónlikpesin bir neshe ese arttıradı.

Baslawısh klaslarda tábiy pánlerdi oqıtıw prossesindegi bilimler oqıwshılarda ilimiy pikirlewdi qalıplestiriwde, metodların dóretiwge imkan beredi. Kópshilik

alimlarning ilimiy izlenisleri sebepli so'ngi jillar ishinde ilimiy teoriyalik d'uzilisine tiykarlangan panni d'uzilis bolimlerin sistemali turde sawlelendiriwdi ahmiyetli usulların islep shigildi. Bul usullarning tabiiy panler oqitw mazmunın qaliplestiriwge bolgan xizmeti ahmiyetli orındi iyeleydi. Sonin ushin mediyatalim usullarınan har qanday oqiw panti, atap otkende, tabiiy panlerdi oqitwdi sholkemlestiriw zarur esaplanadi.

Paydalanıǵan ádebiyatlar:

1. Леднев В.С. Научное образование: развитие способностей к научному творчеству. Издание второе, исправление – М: МГАУ, 2002. 120 с.
2. Назарова Т.С., Полат Е.С. Средства обучение : технология – создание и использования. М.: Изд-во УРАО, 1998. –С. 111-123.
3. Norbo'taev X.B. Boshlang'ich sinf tabiatshunoslik darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish metodikasi // Zamonaviy ta'lim. – Toshkent, 2016. - № 6. – S. 34 – 39.
4. Norbo'taev X., Eshquvvatov Sh. Boshlang'ich sinflarda didaktik o'yinli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish samaradorligi // Zamonaviy ta'lim. – Toshkent, 2015. - № 6. – B. 67 – 68.
5. Bahromov A.D., Sharipov Sh., Nabieva M. Tabiatshunoslik. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 3–sinfi uchun darslik. –T.; Cho'lpon, 2019 y.-126 b.